

ORGANIZACIJA

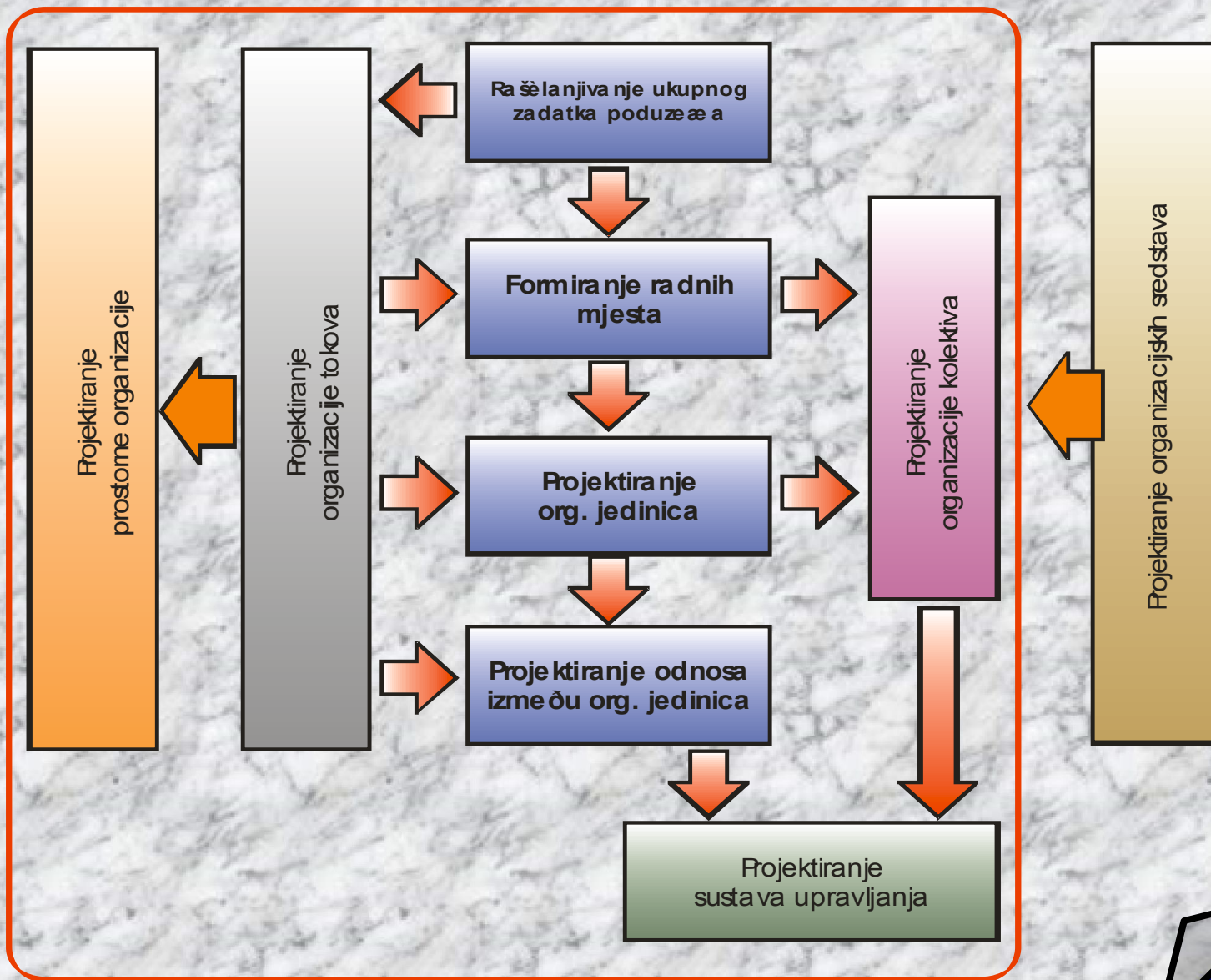
Prof.dr.sc. Zdenko Klepić

POJAM I SADRŽAJ ORGANIZIRANJA

2

- **Ciljevi – Strategije – Organizacija**
- **Organiziranje se manifestira kao djelatnost managementa – projektiranje organizacije**
- **Projektiranje organizacije je kreativni proces oblikovanja organizacijske strukture poduzeća, sustava ekonomskih odnosa između dijelova poduzeća te sustava upravljanja u poduzeću primjenom specifične metodologije i adekvatnih organizacijskih sredstava –alata (koje i same treba projektirati). (Buble)**

Slika 77 - Predmetni tijek i sadržaj projektiranja organizacije (Buble, 1989, 48)

Osnovni zadatak projektiranja organizacije

4

- Raščlanjivanje ukupnog zadatka poduzeća,
- Formiranje radnih mjesta,
- Formiranje organizacijskih jedinica,
- Projektiranje odnosa između organizacijskih jedinica,
- Projektiranje sistema upravljanja,
- Projektiranje organizacije radnog kolektiva,
- Projektiranje organizacije tijekova,
- Projektiranje prostorne organizacije,
- Projektiranje organizacijskih sredstava.

SADRŽAJ PROJEKTIRANJA ORGANIZACIJE

5

- **Projektiranje organizacijske strukture,**
- **Projektiranje sistema upravljanja,**
- **Projektiranje ekonomskih odnosa u poduzeću**

Pojam oblikovanja organizacijske strukture

6

- Klasična teorija – organizacijska struktura autonomna i statička varijabla,
- Evolucijom se dolazi da se organizacijska struktura tretira kao skup međusobno povezanih dijelova poduzeća,
- Suvremena teorija OS definira kao prvi fundamentalni element organizacije poduzeća koji se odnosi na:
  - ▣ Organe (radna mjesta) između kojih je izvršena podjela rada,
  - ▣ Funkcije i zadatke koje takvi organi trebaju izvršavati,
  - ▣ Odnose koji se uspostavljaju između tih organa,

Oblikovanje organizacijske strukture

7

- **Radno mjesto** se definira kao prostorno ograničeni dio poduzeća na kojemu jedan ili više zaposlenika uporabom radnih sredstava djeluju na radni predmet izvršavajući pojedinačni zadatak poduzeća.
- **Oblikovanje organizacijske strukture** je postupak u kojem se provodi (1) raščlanjivanje ukupnog zadatka poduzeća na pojedinačne zadatke, (2) oblikovanje organizacijskih jedinica kao nositelja izvršenja određenih zadataka određenog stupnja agregiranosti, te (3) uspostavljanje mehanizama koordinacije u izvršenju zadataka na svim razinama njihove agregiranosti.

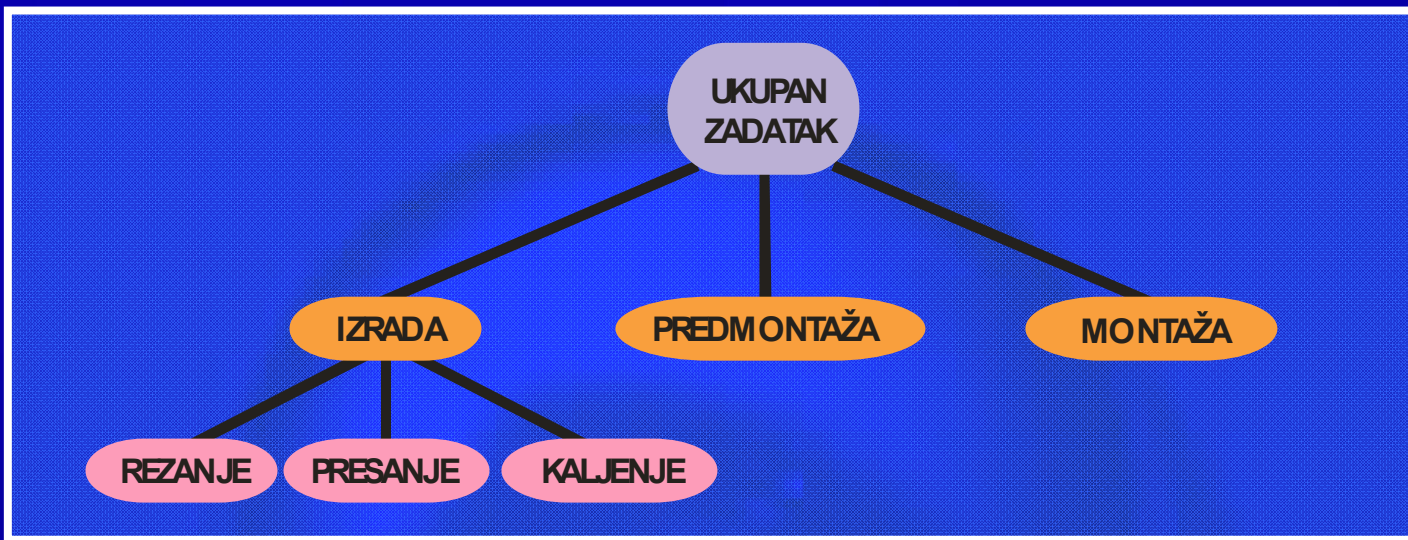

Raščlanjivanje ukupnog zadatka poduzeća

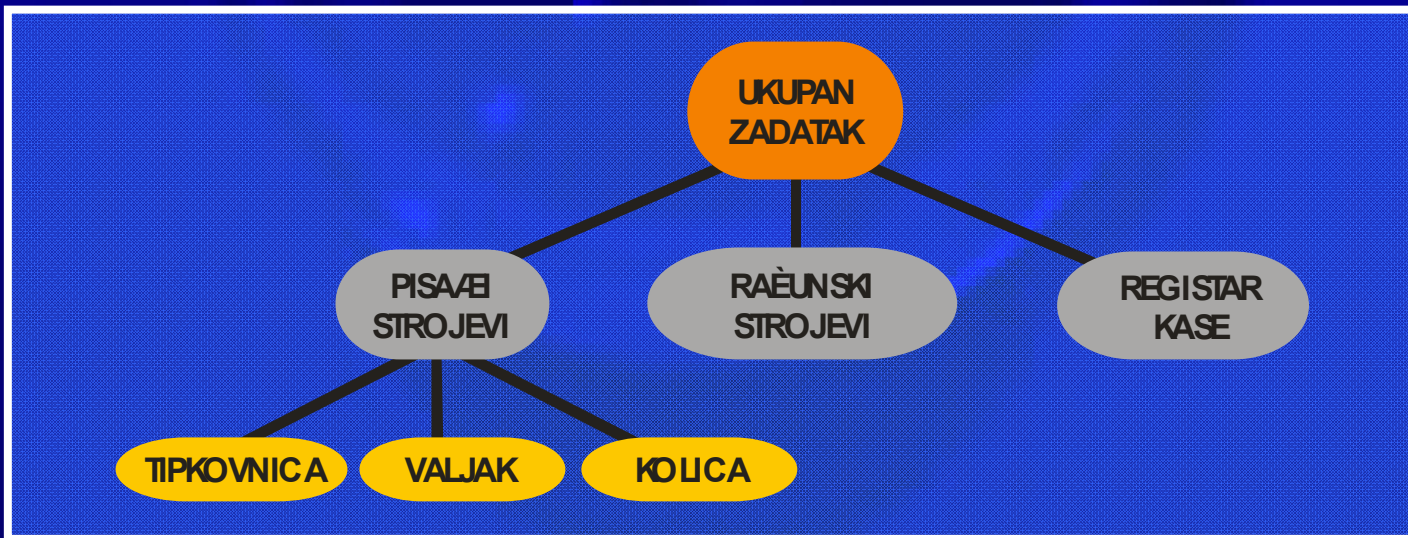
8

- Za ostvarenje ciljeva poduzeća potrebno je izvršenje određenih zadataka, te je njihovo ostvarenje oblik ostvarenja ciljeva,
- Zadatkom se definira proces izvršenja, objekt izvršavanja, sredstva za izvršenje, prostor i vrijeme izvršenja.
- Principi raščlanjivanja ukupnog zadatka:
  - ▣ Prema izvršenju,
  - ▣ Prema objektu,
  - ▣ Prema rangu,
  - ▣ Prema fazama,
  - ▣ Prema svrsi

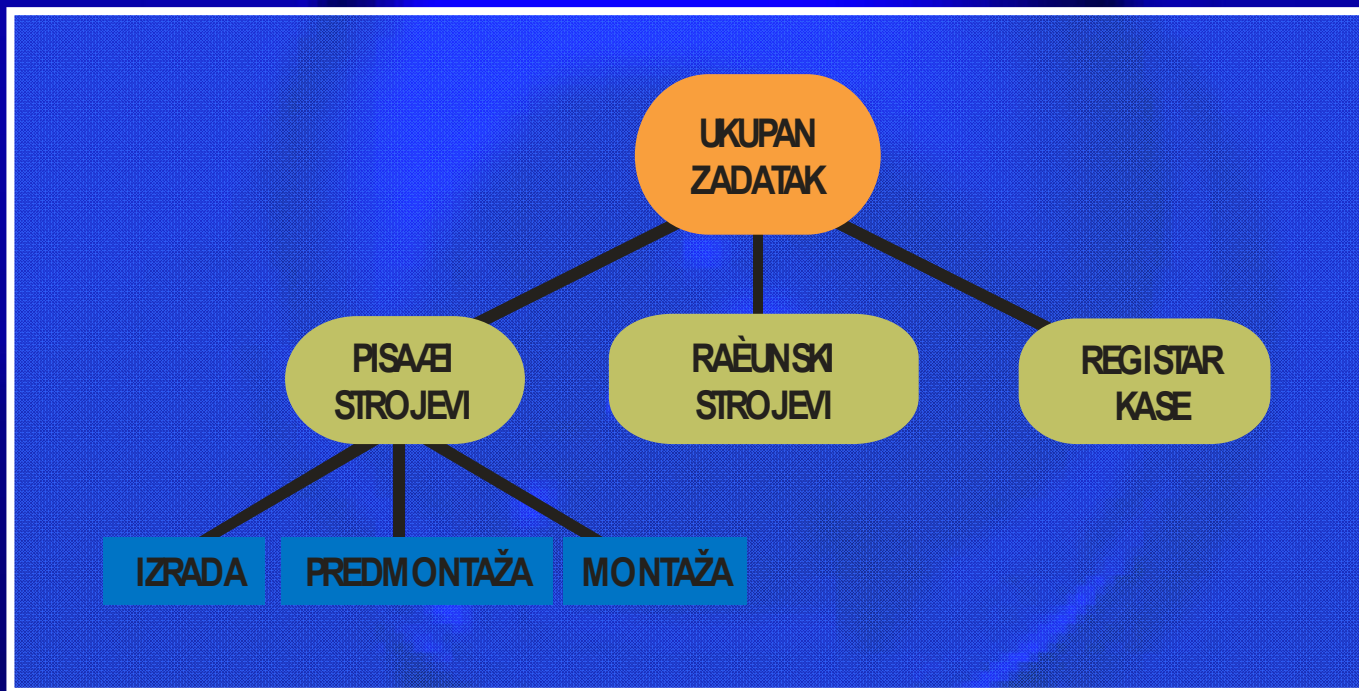

Slika 80 - Raščlanjivanje zadatka prema izvršenju

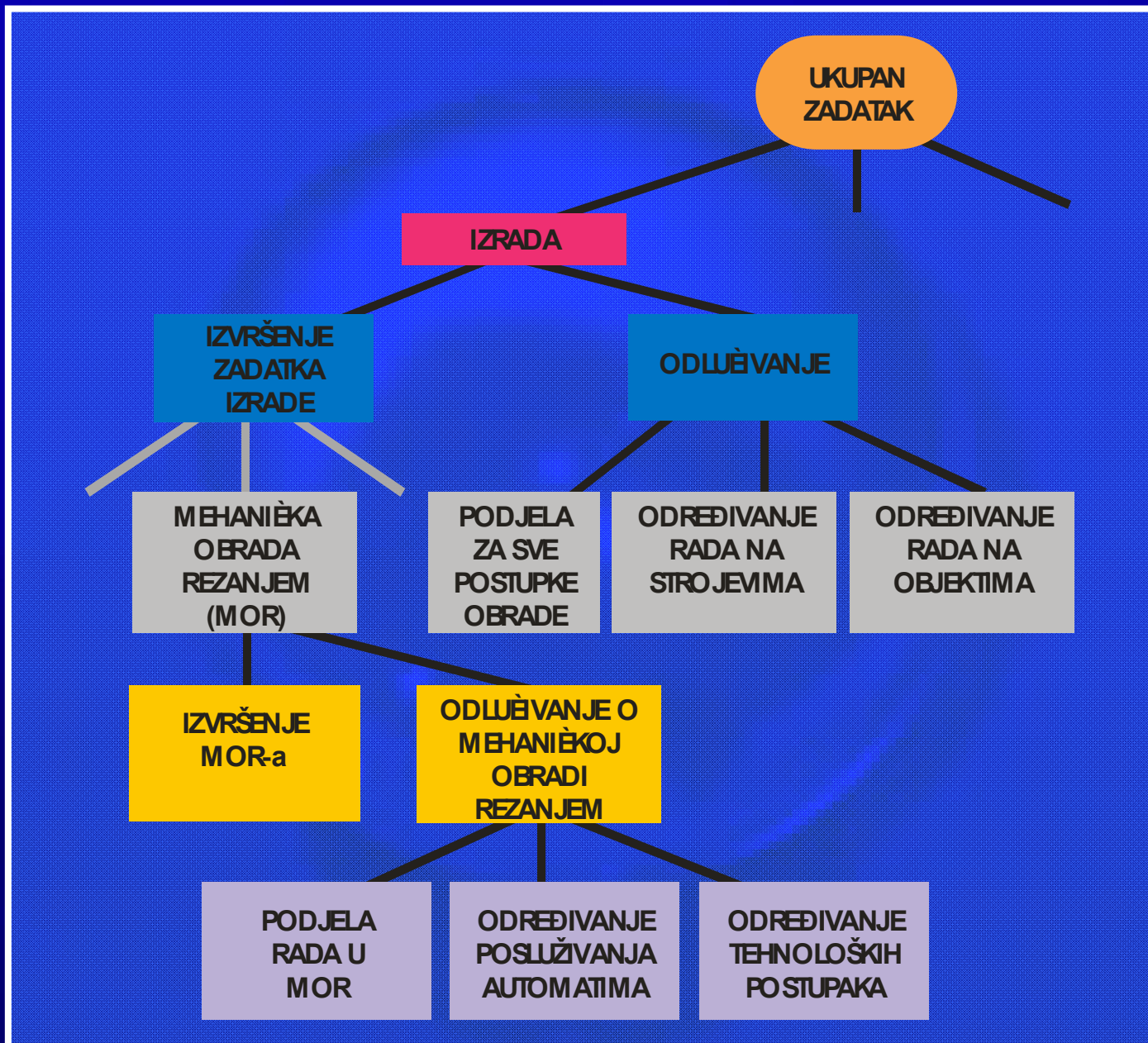
Slika 81 - Raščlanjivanje zadatka prema objektu

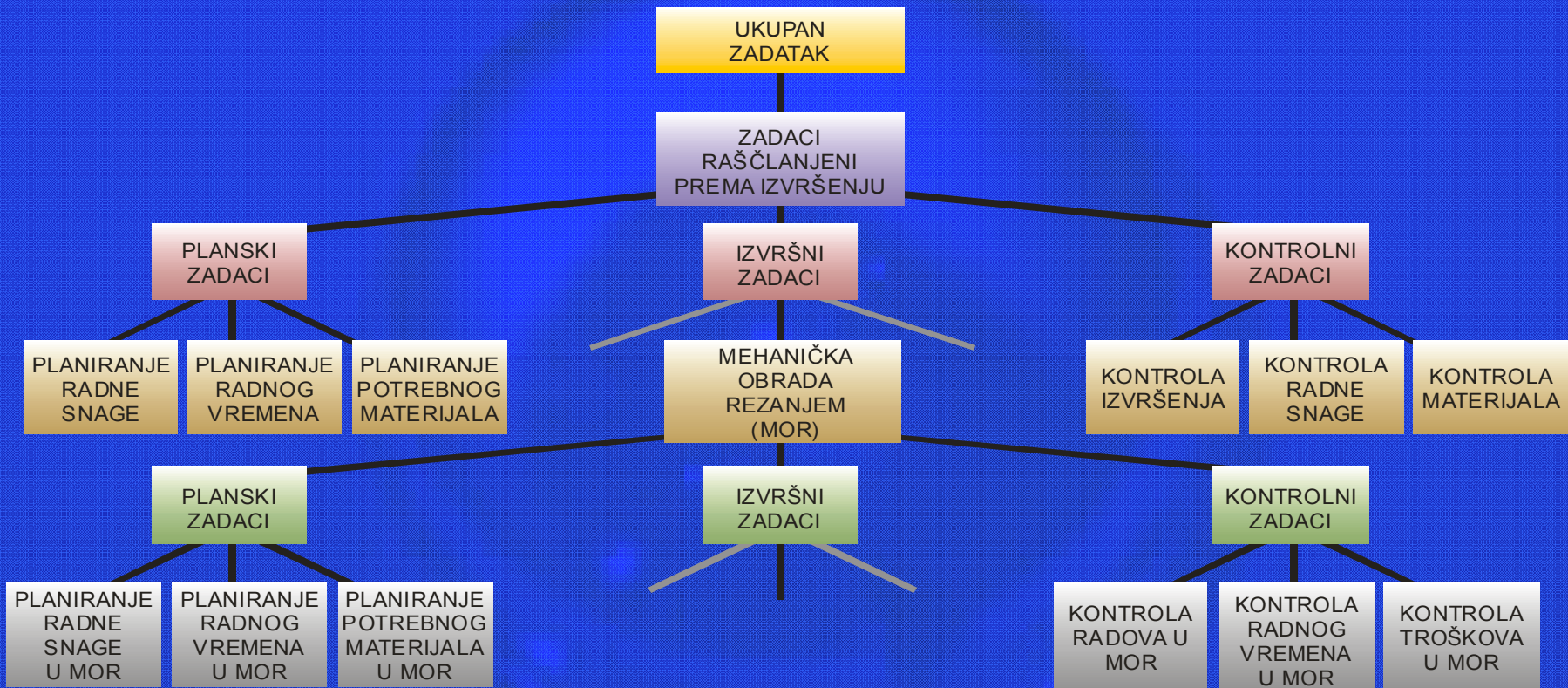
Slika 82 - Raščlanjivanje zadatka prema izvršenju i prema objektu

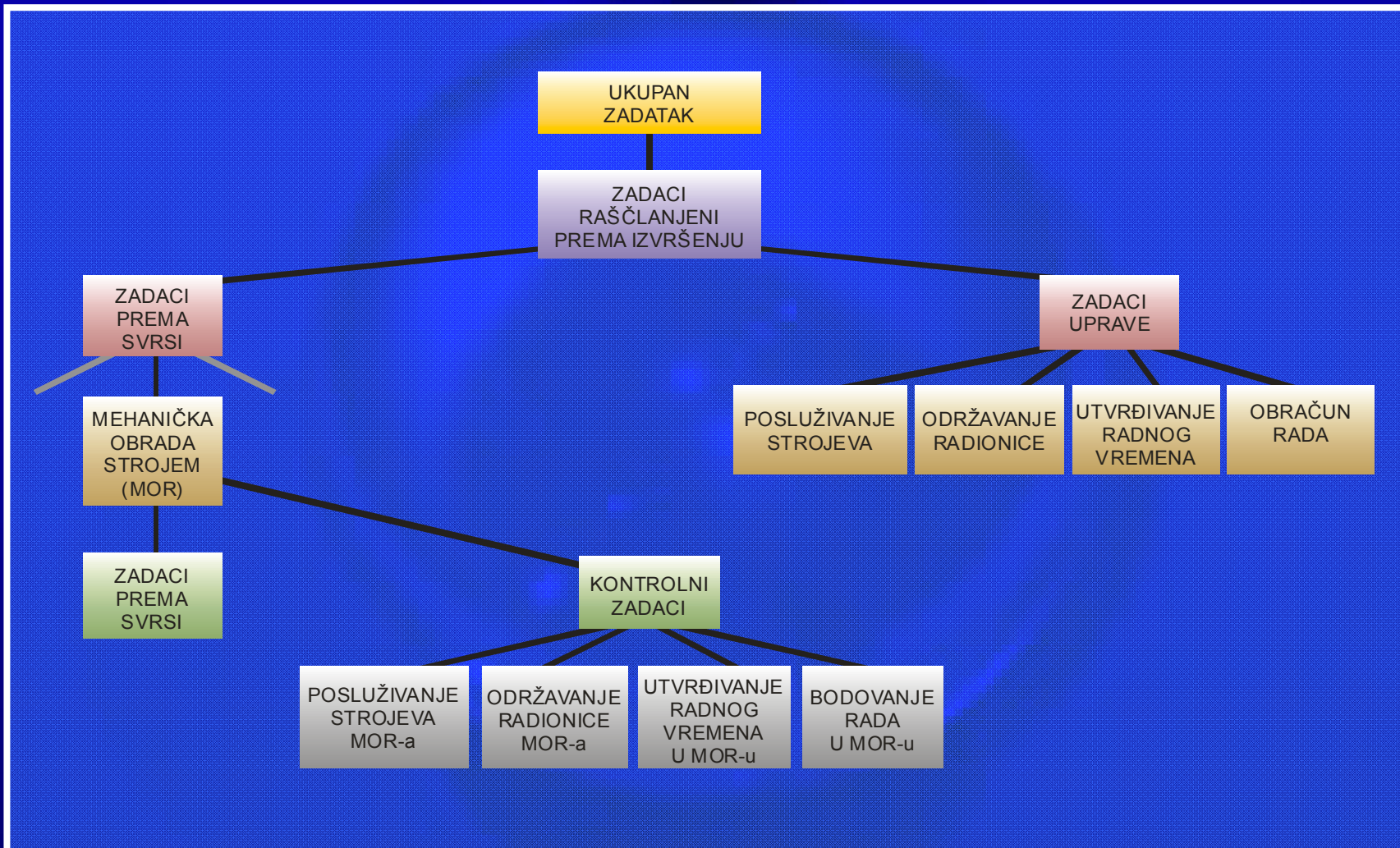
Slika 83 - Raščlanjivanje zadatka prema rangu

Slika 84 - Raščlanjivanje zadatka prema fazi

Slika 85 - Raščlanjivanje zadatka prema svrsi

Oblikovanje organizacijskih jedinica

14

- Formiranje užih cjelina – radnih mjesta, koja se dalje povezuju u šire cjeline, sve do povezivanja ukupnog zadatka poduzeća,
- Neophodnost uspostave koordinacije između organizacijskih jedinica,
- Oblici organizacijskih jedinica:
  - ▣ Jednodimenzionalne,
  - ▣ Multidimenzijske,

Principi oblikovanja organizacijskih jedinica

15

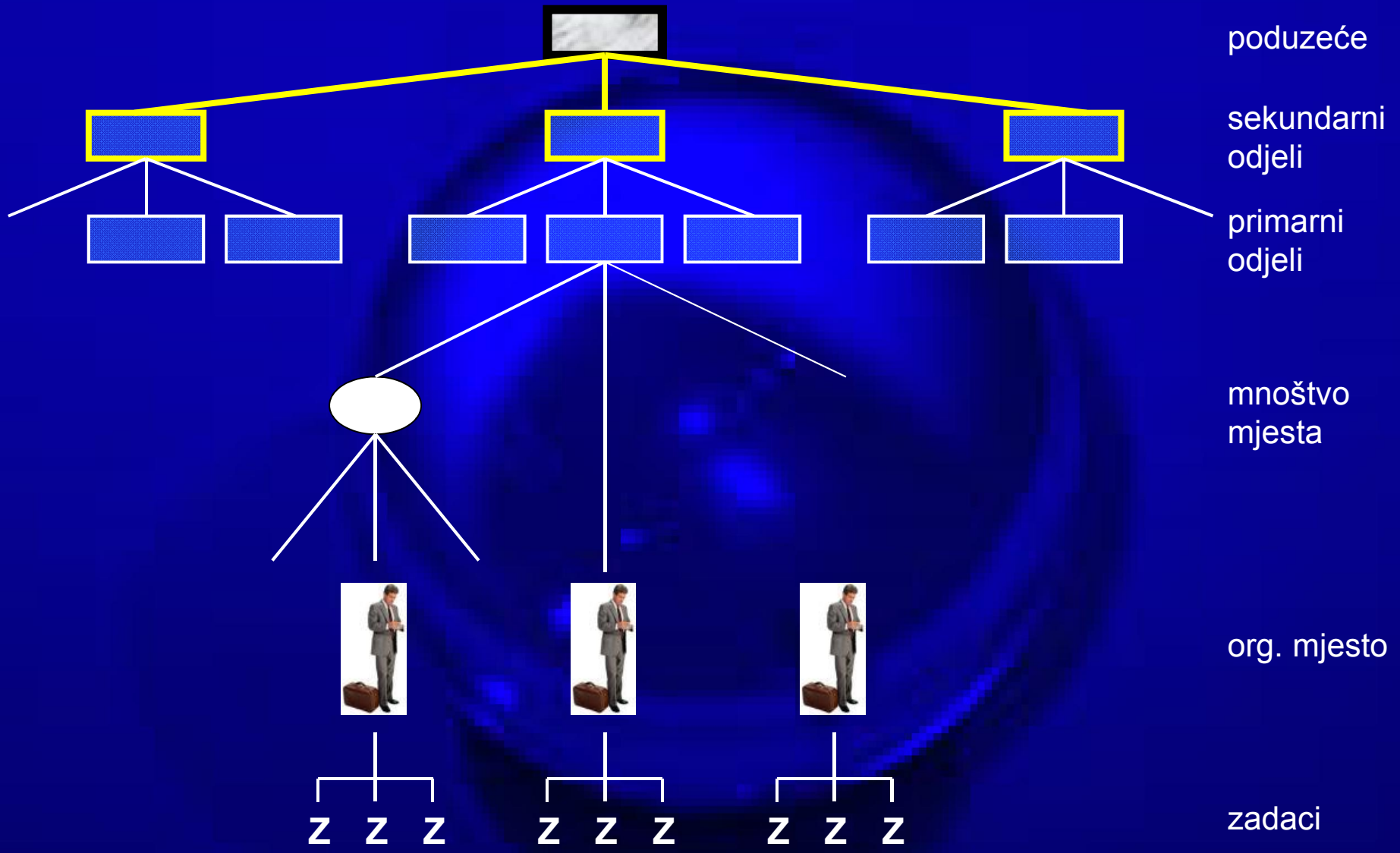
Principi grupiranja zadataka (Koontz i O' Donnell):

1. **princip sličnosti,**
2. **princip povezanosti,**
3. **princip najveće uporabe,**
4. **princip posebnog interesa,**
5. **princip razdvajanja,**
6. **princip autonomije,**
7. **princip adekvatne pozornosti i**
8. **princip koordinacije.**

Principi grupiranja zadataka (Kosiol)

Isti principi kao kod raščlanjivanja zadatka poduzeća

poduzeće

sekundarni odjeli

primarni odjeli

mnoštvo mjesta

org. mjesto

zadaci

USPOSTAVLJANJE MEHANIZAMA KOORDINACIJE

17

- Utvrđuju se linije odgovornosti i ovlasti
- U novom poduzeću vlasnik ili menadžer obavlja zadaće nekoliko radnih mjesta
- Osnovni mehanizmi koordinacije:
  1. **hijerarhija,**
  2. **pravila, programi i procedure,**
  3. **sloboda odlučivanja dirigirana planiranjem ili profesionalizmom,**
  4. **smanjenje raspona kontrole.**

STUPANJ
RUKOVO-
ĐENJA

RUKOVODIOCI
(ukupan broj)

STUPNJEVI AUTORITETA
(vlasti, utjecaja)

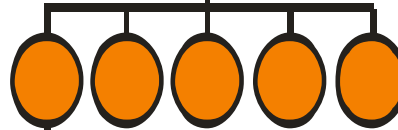
RADNI IZVRŠIOCI
(ukupan broj)

A

B

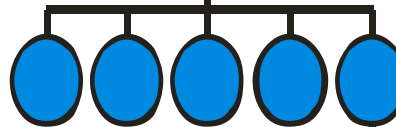
$$5=5+0=5$$

$$5 \times 20 = 100$$

C

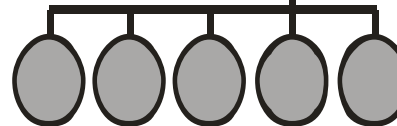
$$5 \times 5 = 25 + 5 = 30$$

$$5 \times 5 \times 20 = 500$$

D

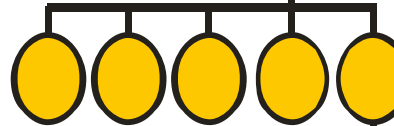
$$5 \times 5 \times 5 = 125 + 30 = 155$$

$$5 \times 5 \times 5 \times 20 = 2500$$

E

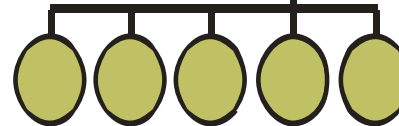
$$5 \times 5 \times 5 \times 5 = 625 + 155 = 780$$

$$5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 20 = 12500$$

F

$$5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 5 = 3125 + 780 = 3905$$

$$5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 20 = 62500$$

G

(RADNI IZVRŠITELJI)

Slika 96 - Odnosi u rasponu kontrole

EKONOMSKI ODNOSI

19

- Materijalno-financijski tokovi između organizacijskih jedinica čine posebnu vrstu unutarnjih odnosa, koji u slučajevima kada te jedinice predstavljaju robne proizvođače poprimaju karakter robno-novčanih odnosa, pa ove odnose treba tretirati kao ekonomske odnose.
- Suštinu ekonomskih odnosa čine:
  - ▣ Interno tržište proizvoda i usluga,
  - ▣ Interno tržište kapitala,

OBLICI ORGANIZACIJSKIH JEDINICA

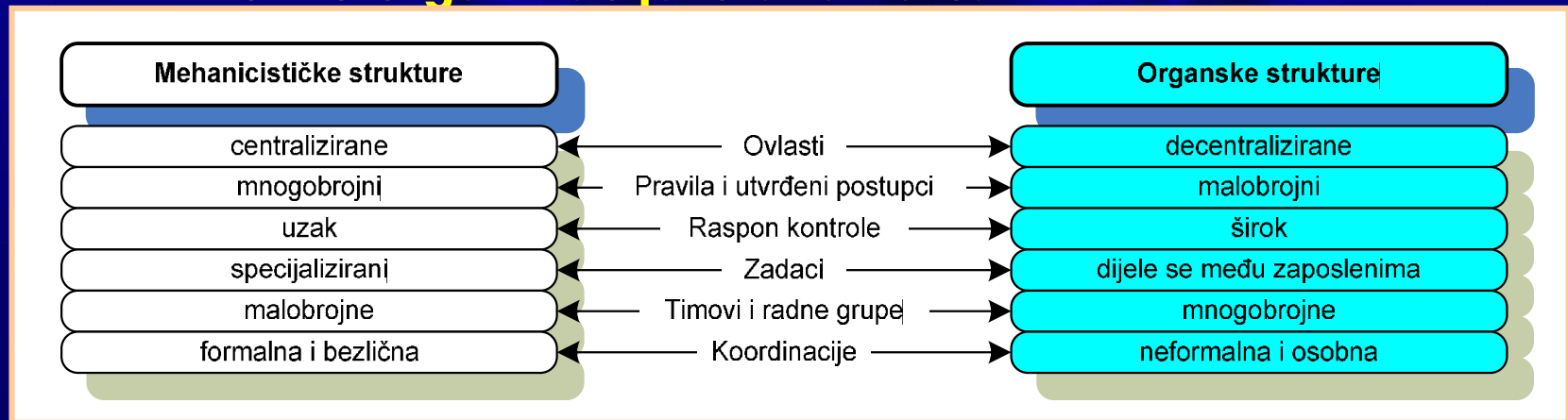
TEMELJNI OBLICI ORGANIZACIJSKIH STRUKTURA

1. Mehanicističke organizacijske strukture

- ✓ Funkcijske organizacijske strukture
- ✓ Divizijske organizacijske strukture (*self-contained unit*)
- ✓ Matrične organizacijske strukture

2. Organske organizacijske strukture

- ✓ Procesne organizacijske strukture
- ✓ Mrežne organizacijske strukture.

Slika - Karakteristike mehanicističke i organske strukture

Funkcijska organizacijska struktura

- Najstariji i najrašireniji oblik
- Zasnovan je na ranim teorijama s obzirom na specijalizaciju, odnose linije i štaba, raspon kontrole, autoritet i odgovornosti
- Karakterizira ga grupiranje istih ili sličnih poslova tj. neposredno ovisnih ili uvjetovanih
- Svi se poslovi dane funkcije međusobno povežu u jednu organizacijsku jedinicu (sektor, odjel,...)
- Početni, standardni i prijelazni oblik

Rani početni oblik

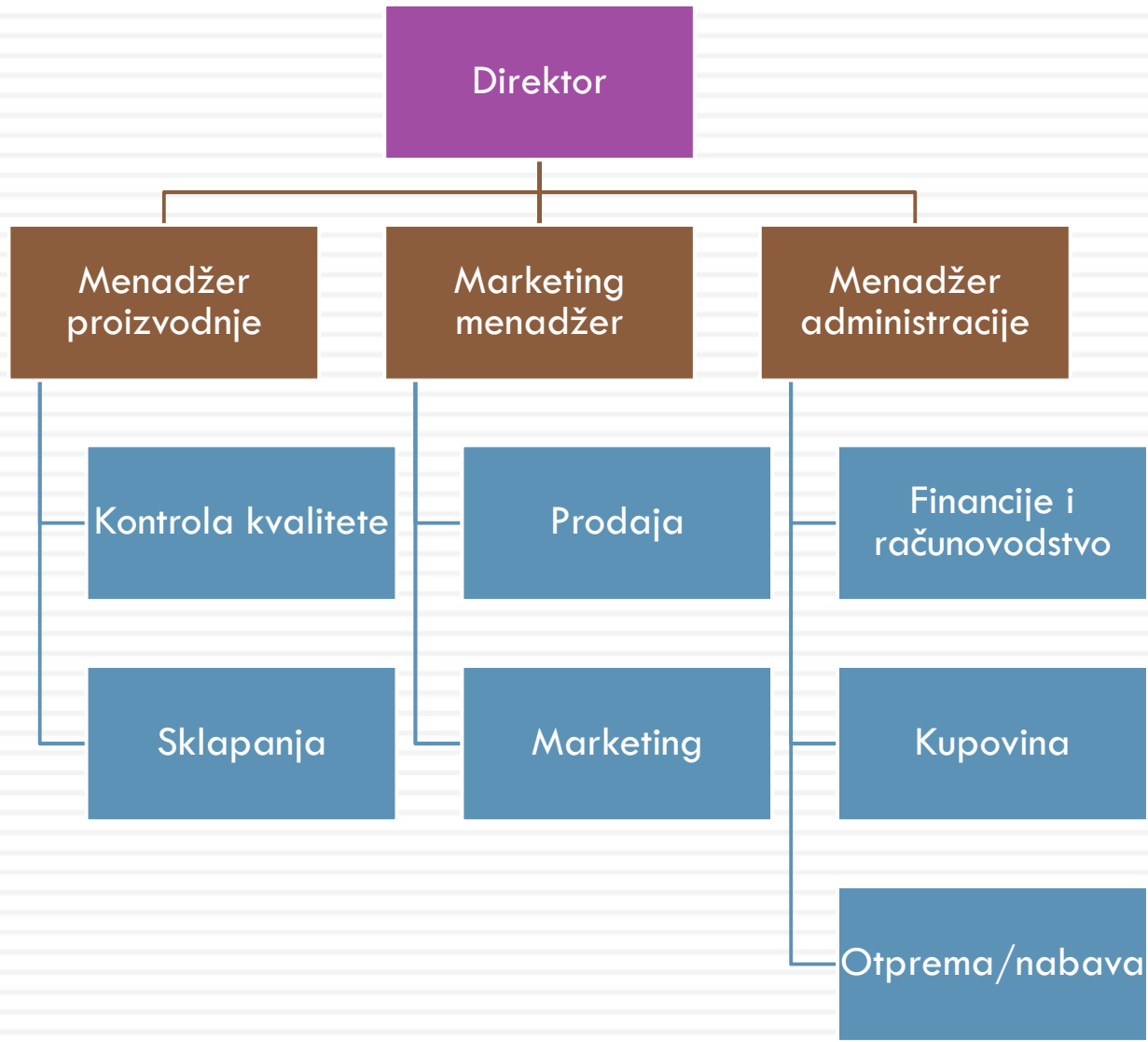

Rani početni oblik II

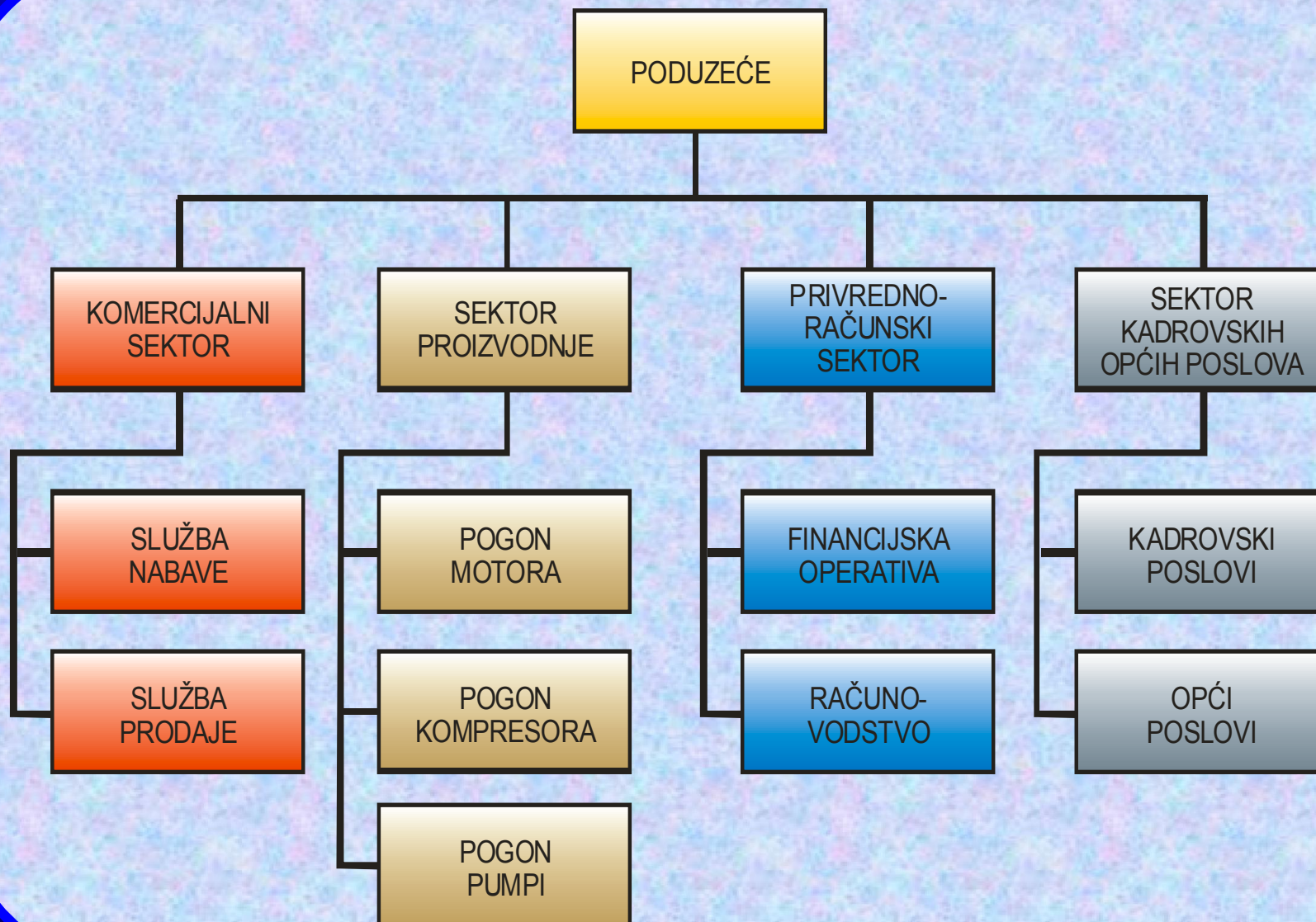

Rani početni oblik III

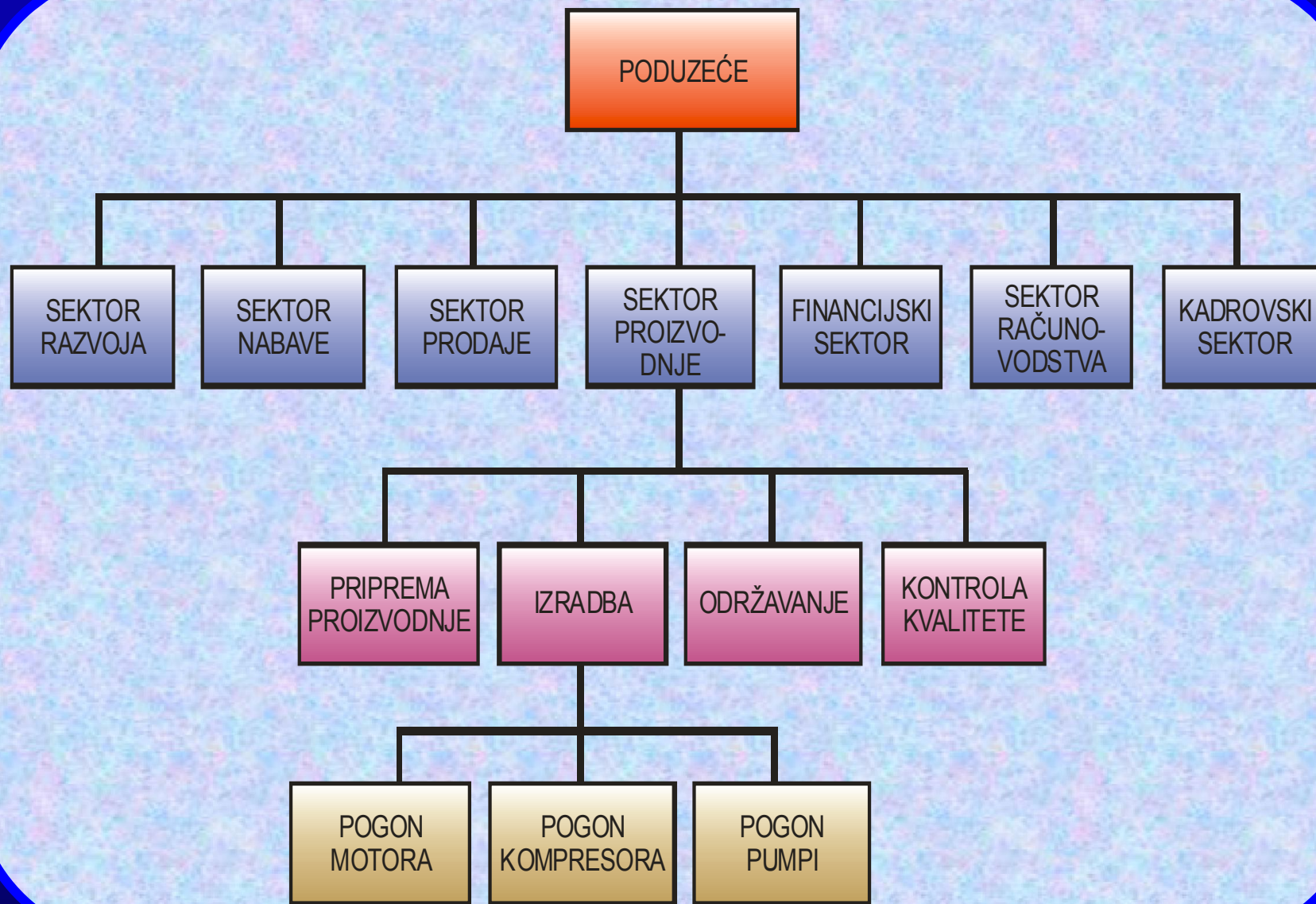

Funkcijske organizacijske strukture

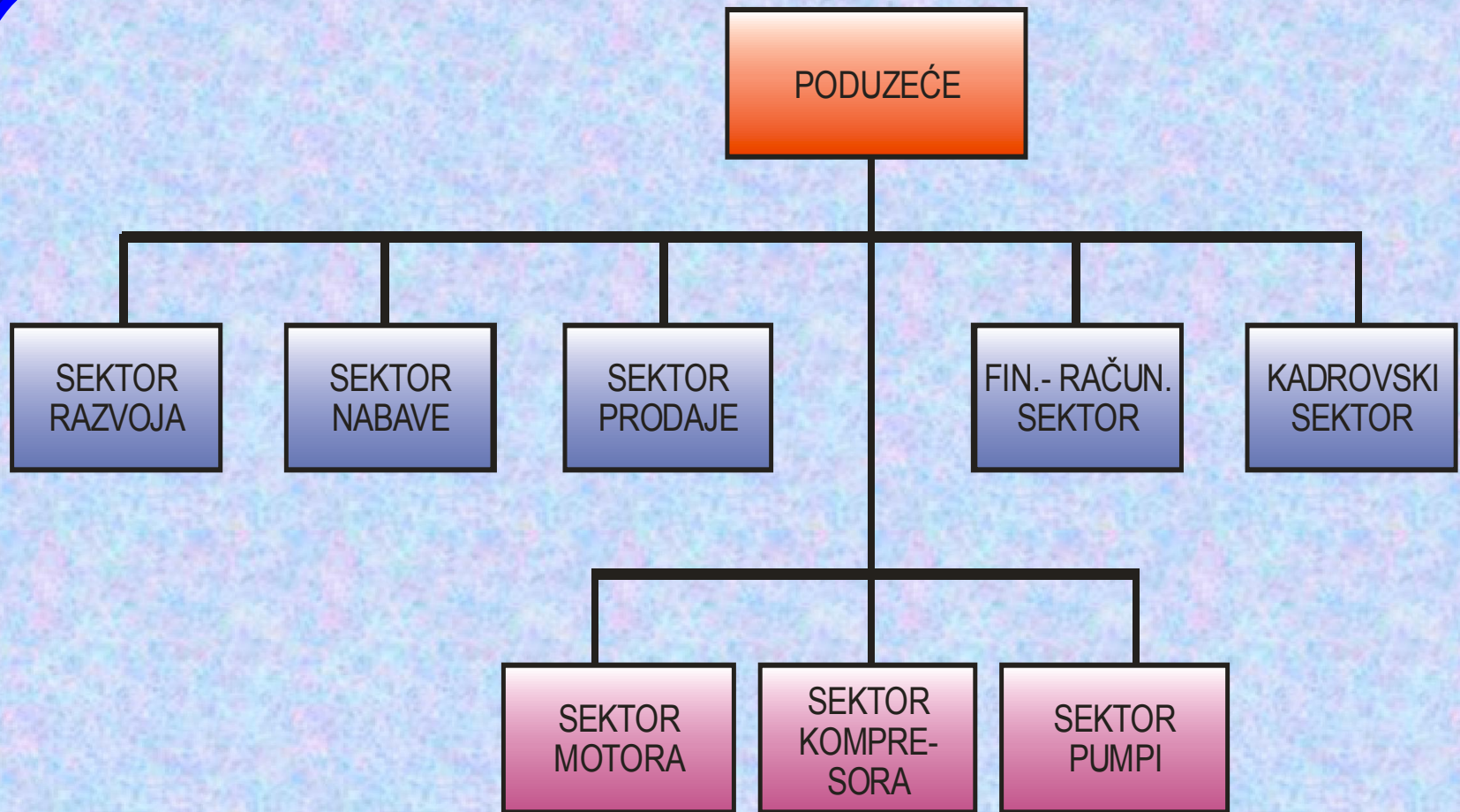

Slika 55 - Početna funkcijska organizacijska struktura

Slika 56 - Standardna funkcijska organizacijska struktura

Slika 57 - Prijelazna funkcijska organizacijska struktura

Prednosti

28

- Ostvarivanje ekonomije obujma
- Efikasna uporaba resursa
- Veće mogućnosti zaposlenih za specijalizaciju i produblivanje vještina
- Pojačava razvoj karijere za specijaliste unutar funkcijskih područja
- Usmjeravanje i kontrola na vrhovnom menadžeru
- Izvrsna koordinacija unutar funkcija
- Visoka kvaliteta tehničkog rješavanja problema
- Efektivniji nadzor okoline
- Bolje održavanje standarda performansi
- Tehnički specijalisti su relativno slobodni od administrativnog rada
- Najbolja je samo za jedan ili nekoliko proizvoda
- Omogućuje organizaciji da provede funkcijske ciljeve

2.5.2015.

Slabosti

29

- ❑ Naglašava rutinske zadatke koji stimuliraju kratke vremenske horizonte
- ❑ Siromašna koordinacija između funkcijskih odjela
- ❑ Spor odgovor na promjene okoline
- ❑ Odluke koncentrirane na vrhu, preopterećene hijerarhije, odlučivanje usporeno
- ❑ Odgovornost za probleme teško je točno odrediti
- ❑ Ograničen pristup organizacijskim ciljevima pomoću zaposlenih
- ❑ Ograničena obuka iz općeg menadžmenta za zaposlene

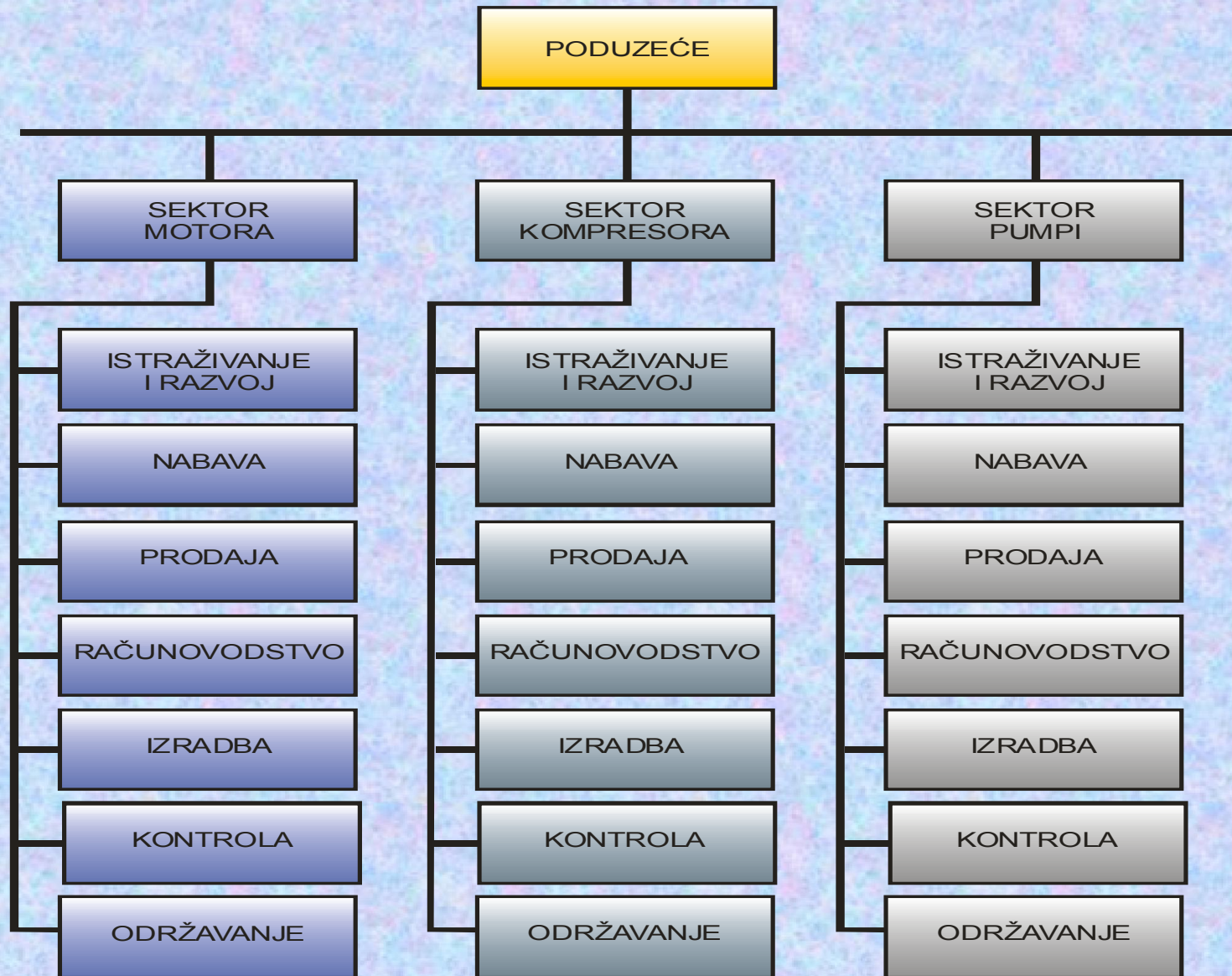

Divizijski oblici org.strukture

30

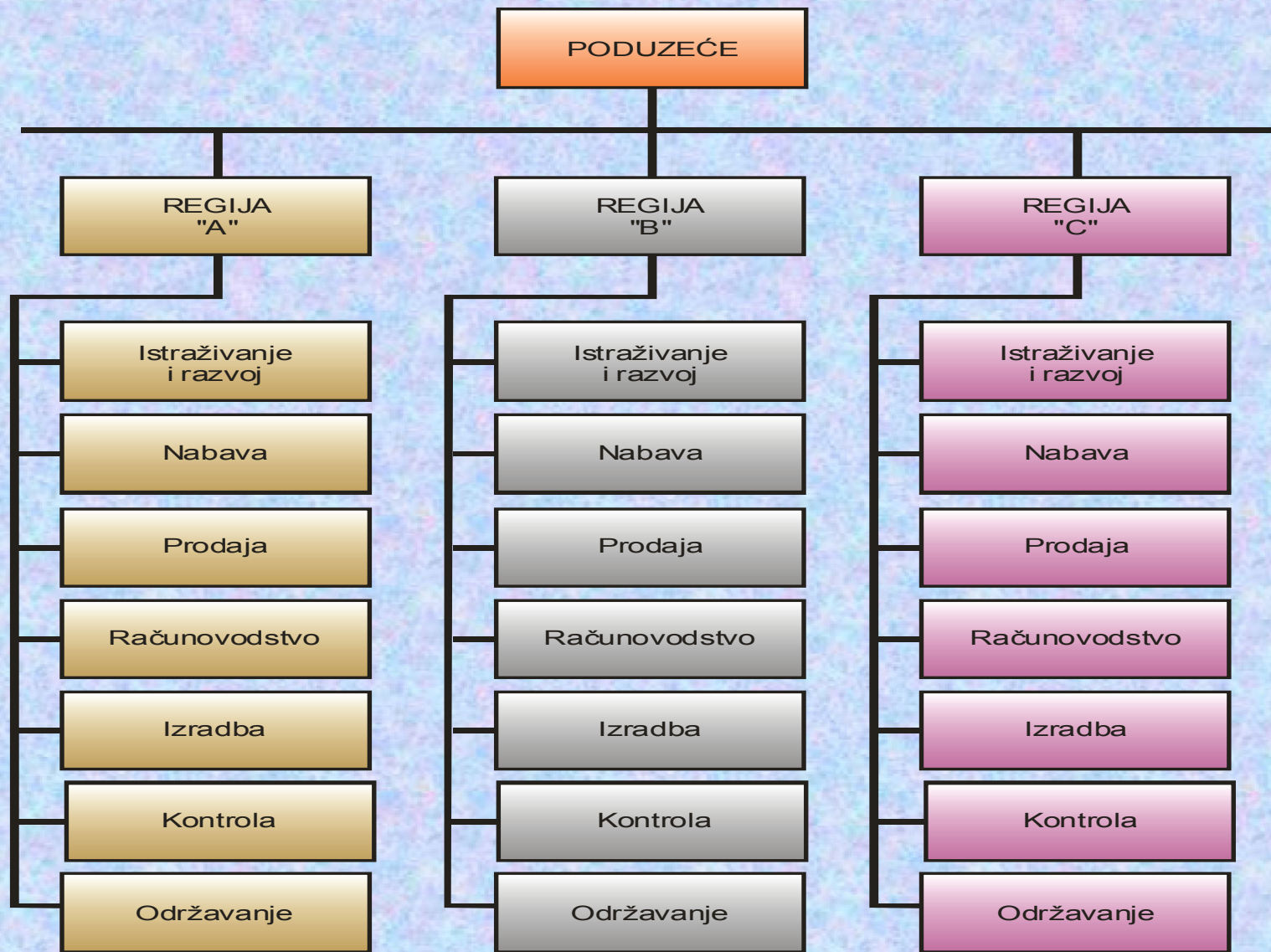
- Formiranje org. jedinica s aspekta objekta
- Objekt može biti proizvod, grupa proizvoda, prodajna linija, projekt, program, biznis, ili zemljopisno područje
- Grupiranje prema outputu a ne prema funkciji
- Pojedinačni zadaci koji se ne mogu grupirati po ovom principu ostaju izvan i formiraju se po funkcijskom principu
- Predmetni i teritorijalni oblik

Divizijske organizacijske strukture (self-contained unit)

Slika 58 - Predmetni oblik divizijske strukture

Slika 59 - Teritorijalni oblik divizijske strukture

Prednosti

33

- Osigurava fleksibilnost i brzinu reakcije na promjene u nestabilnoj okolini
- Potiče brigu za potrebe kupaca i vodi njihovoj satisfakciji jer je odgovornost za proizvod i kontakt jasna
- Njeguje orijentaciju prema cjelokupnom rezultatu i klijentima
- Dopušta jedinicama da se prilagode razlikama u proizvodima, regijama, klijentima
- Pojačava odjelnu koheziju i uključenost u rad
- Osigurava izvrsnu koordinaciju između funkcijskih odjela
- Omogućava jednostavno i točno određivanje odgovornosti za probleme proizvoda
- Dopušta diversifikaciju i ekspanziju vještina i obuke
- Razvija vještine općeg menadžmenta
- Decentralizacija donošenja odluka

2.5.2015.

Slabosti

34

- ❑ Udvostručuje resurse i funkcije između divizija
- ❑ Može promovirati odjelne ciljeve nasuprot ukupnim ciljevima poduzeća
- ❑ Eliminira ekonomiju veličine u funkcijskim odjelima
- ❑ Eliminira produbljivanje kompetencija i tehničke specijalizacije
- ❑ Teško stvara integraciju i standardizaciju izvan linija proizvoda
- ❑ Siromašna koordinacija između divizija
- ❑ Ograničava unapređenje karijera specijalista njihovim promicanjem izvan njihova područja

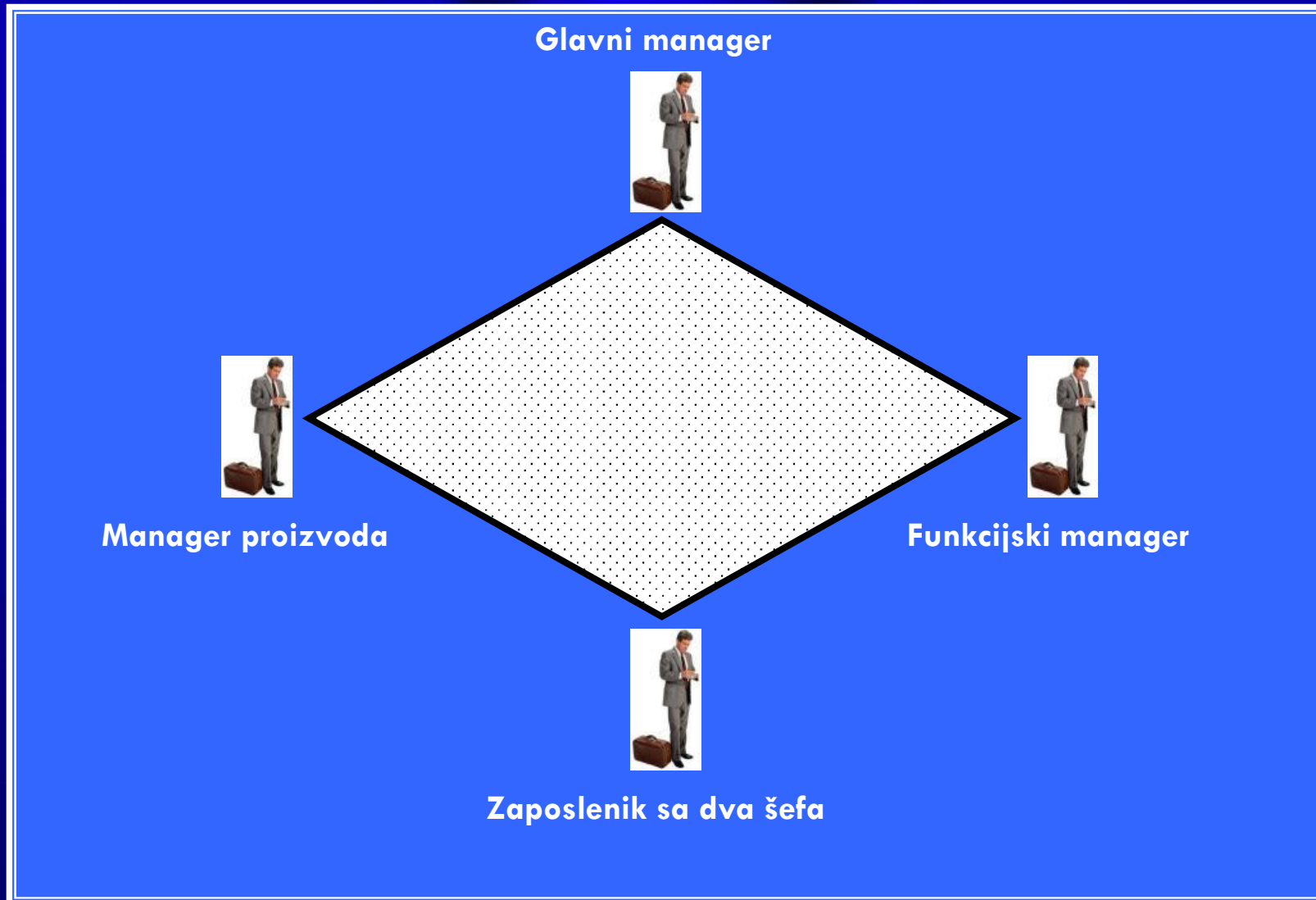

Matrični oblik

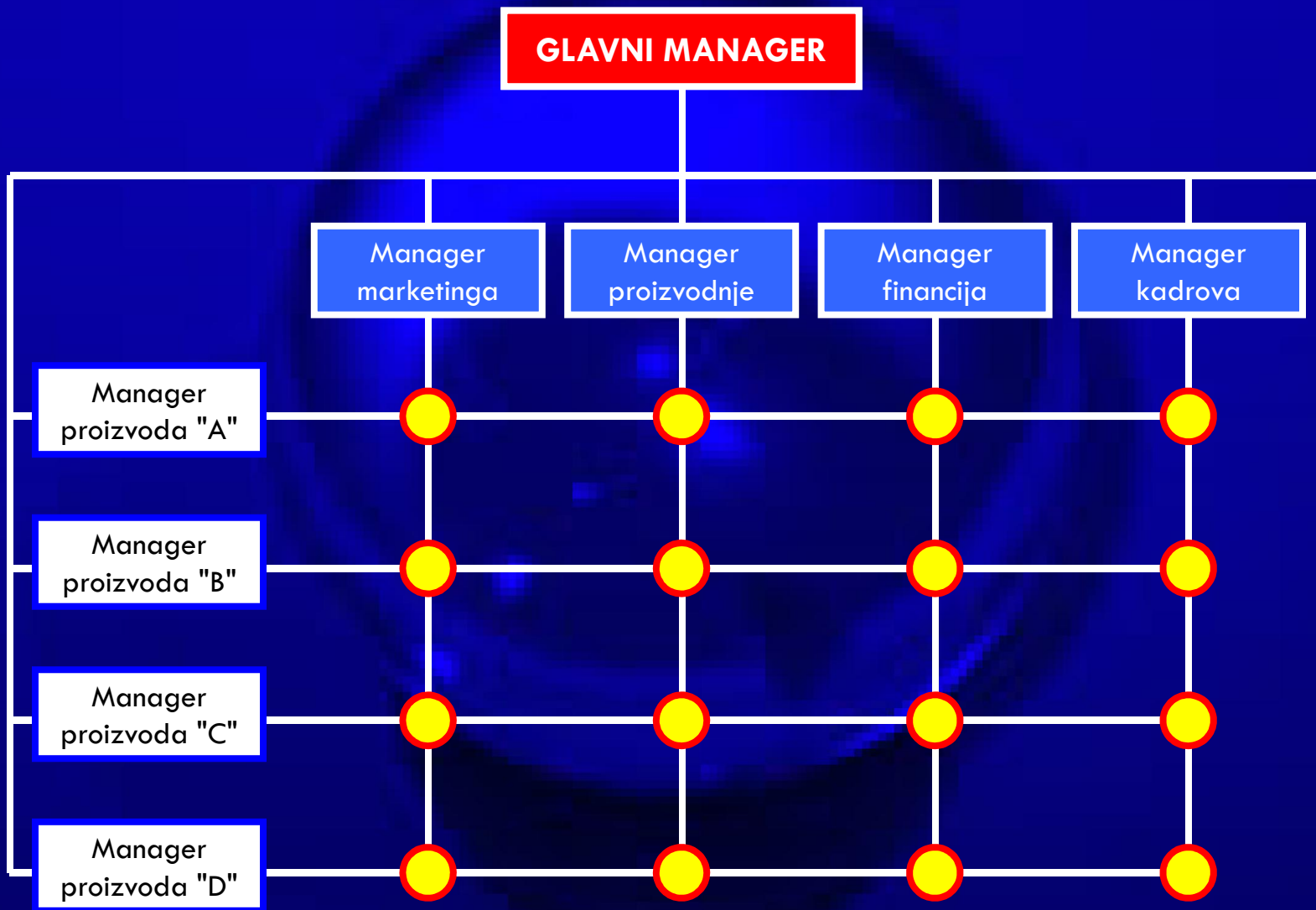
35

- Dualni oblik (funkcijska i divizijska)
- Tri uvjeta za formiranje:
  - Postoji pritisak da se podjele nedostatni resursi između dvije ili više linija proizvoda
  - Postoji pritisak okoline na dva ili više kritičnih outputa
  - Područje okoline je istodobno kompleksno i neizvjesno
  - Četiri ključne uloge u matričnoj strukturi (slika)

Matrične organizacijske strukture

Slika 60 - Matrični dijamant

Slika 61 - Matrični oblik organizacijske strukture

Prednosti

38

- ❑ Fleksibilnost uporabe ljudskih resursa između proizvoda
- ❑ Prikladnost za kompleksne odluke i tekuća adaptabilnost na promjene u nestabilnoj okolini
- ❑ Raspoloživost specijaliziranih, funkcijskih znanja za cijeli projekt
- ❑ Interdisciplinarna kooperacija, stručnost raspoloživa za sve divizije
- ❑ Proširivanje zadatka za zaposlene
- ❑ Održavanje konzistencije između različitih odjela i projekata prisilnim komunikacijama
- ❑ Odlučivanje je decentralizirano na razinu gdje se informacija obrađuje i primjenjuje relevantno znanje

- Ekstenzivna komunikacijska mreža pomaže proces velikog obujma informacija
- S odlukama delegiranim na prikladnim razinama, više razine menadžmenta nisu preopterećene operativnim odlukama
- Zaposleni uče kolaboraciji vještina potrebnih za funkciju u okolini koju obilježavaju sastanci i više neformalnih interakcija
- Dualna karijera vođa omogućava više opcija karijere
- Može se adaptirati na promjene u okolini isticanjem promjene između projektnog i funkcijskog aspekta

Slabosti

40

- ❑ Frustracija i konfuzija od dualnog lanca komande
- ❑ Označuje potrebu sudionika za dobrim interpersonalnim vještinama i ekstenzivnom obukom
- ❑ Troši vrijeme na tekuće sastanke za rješavanje konflikata – više diskusija nego akcija
- ❑ Ne može raditi bez razumijevanja sudionika i prilagodbe na kolegijalnim odnosima
- ❑ Zahtjeva dualni pritisak iz okoline da održi ravnotežu moći
- ❑ Može biti veoma teška za uvođenje bez postojanja klime podržavajućeg menadžmenta

- Raste uloga neodređenosti, stresa i tjeskobe preko doznačavanja ljudi iz više od jednog odjela
- Bez balansiranja moći između produktnih i funkcijskih oblika smanjuje se sveukupna performansa
- Visoki konflikt između dvije strane matrice
- Dominacija moći pomoću jedne strane matrice
- Konfuzija može nastati jer ljudi nemaju jednog nadređenog prema kojemu osjećaju primarnu odgovornost

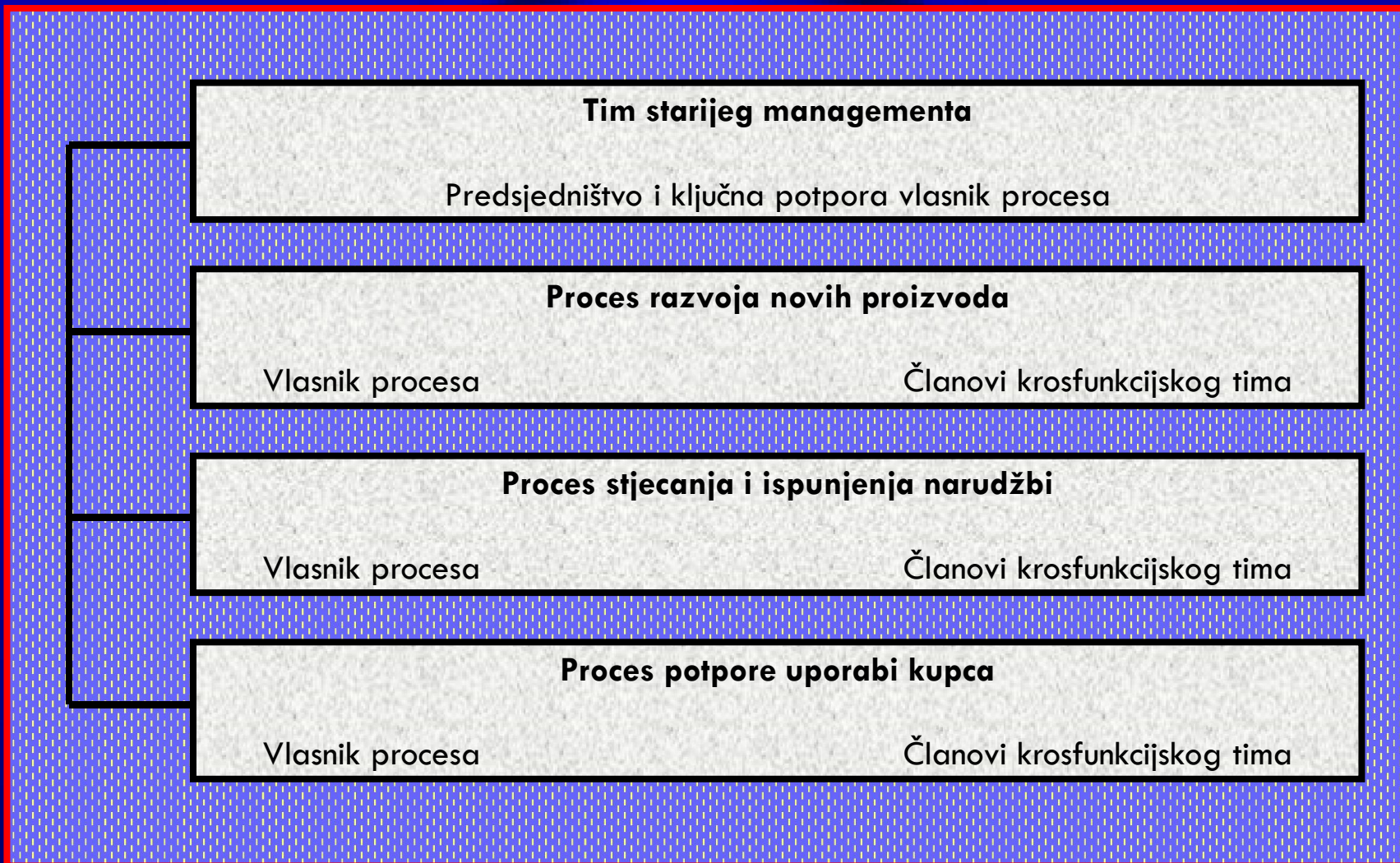

Procesni oblik

42

- Kriterij grupiranja je kriterij procesa i formiranje multidisciplinarnih timova na njegovoj osnovi
- Temeljne odrednice: proces i tim
- Tri do pet središnjih procesa:
  - ▣ Razvoj i uvođenje proizvoda
  - ▣ Zaprimanje i ispunjenje narudžbi
  - ▣ Operacije i logistika
  - ▣ Servis i potpora kupcu
- Oko tih procesa grupiraju se aktivnosti potrebne da se one ostvare

Procesne organizacijske strukture

Slika 62 - Procesno zasnovana struktura (Cummings/Worley, 1997, 277)

Procesno zasnovana struktura - timovi

44

- Timovi –druga karakteristika
- Formiraju se stalni timovi
- Formiraju se oko pojedinih središnjih procesa – 20-30 članova – svaki donosi svoje funkcijske specijalnosti u tim
- Autonomni timovi

Prednosti

45

- Usmjeren na resurse satisfakcije kupaca
- Unapređuje brzinu i efikasnost, često dramatično
- Rapidno se adaptira na promjene okoline
- Reducira granice između odijela
- Povećava mogućnost sagledavanja ukupnog tijeka rada
- Pojačava participaciju zaposlenih, a time i njihov moral
- Smanjuje troškove jer smanjuju režijske strukture

Slabosti

46

- Može ugroziti srednji menadžment i štabne specijaliste
- Zahtjeva promjene u filozofiji menadžmenta
- Duplira oskudne resurse
- Zahtjeva nove vještine i znanja za vođenje lateralnih odnosa i timova
- Može produžiti donošenje odluka u timovima (“sastančenje”)
- Može biti neefektivna ako se identificiraju pogrešni procesi

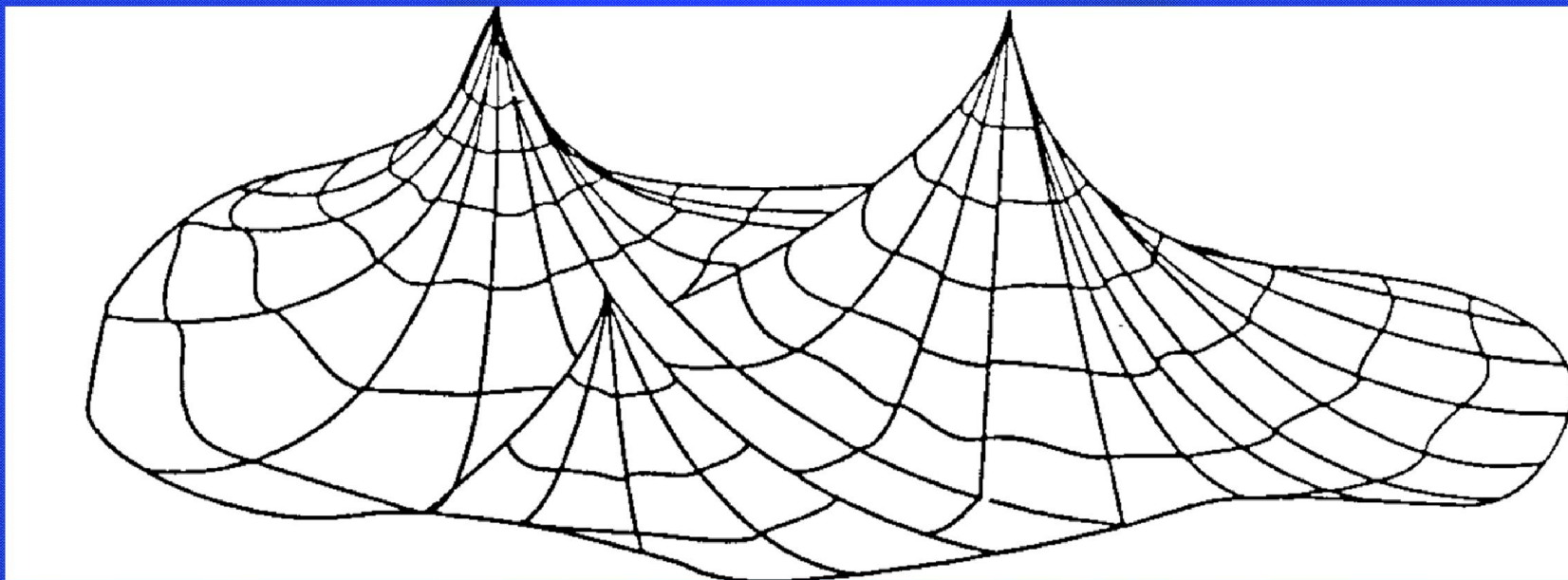

Mrežni oblik organ. strukture

47

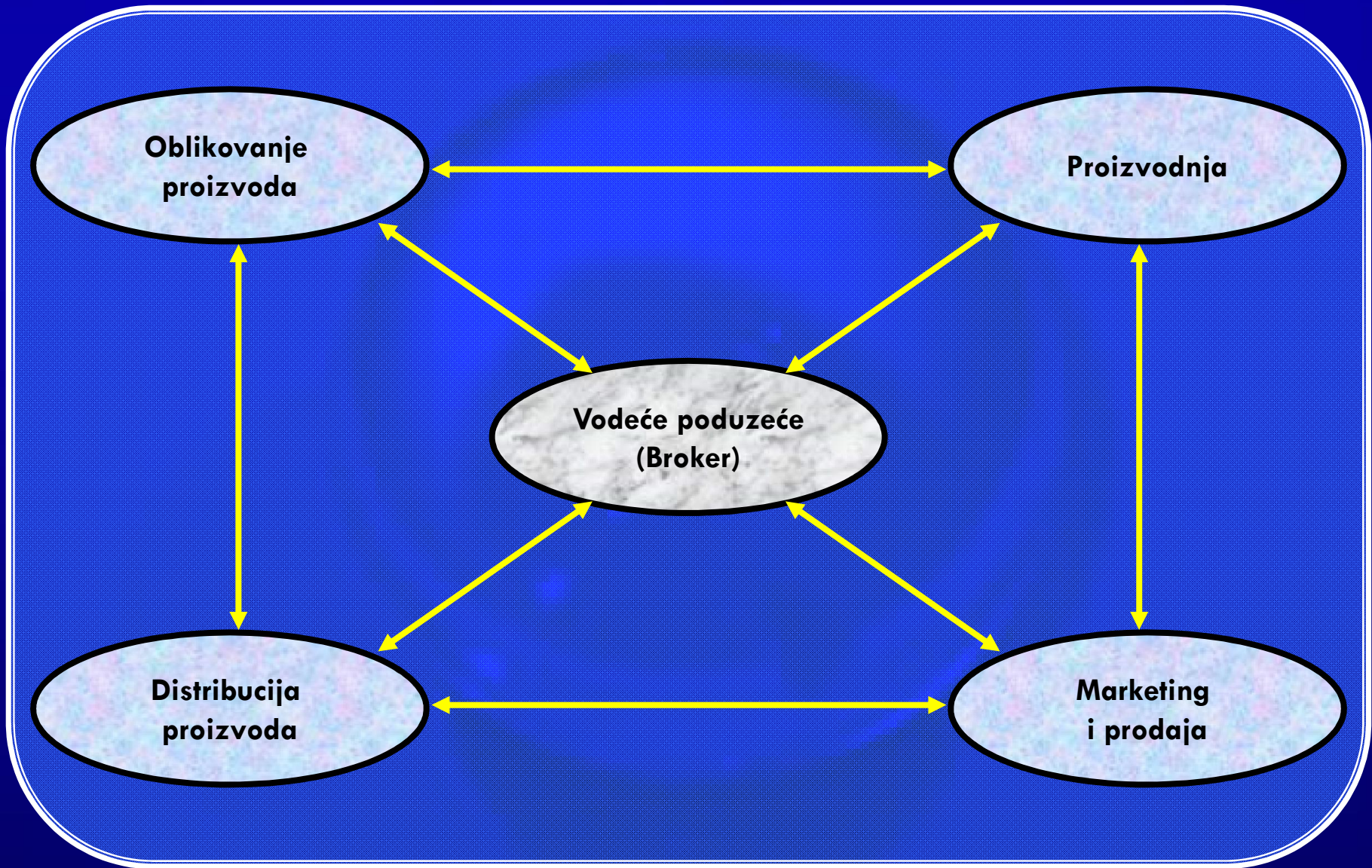
- Autonomni timovi i autonomni radnici povezani suvremenom informatičkom tehnologijom u različite oblike mreža
- Dva tipa mreža:
  - ▣ Mrežno zasnovane organizacijske strukture poduzeća i
  - ▣ Mrežno zasnovane organizacije

Mrežne organizacijske strukture

Slika 63 - Organizacijska struktura ribarske mreže

Slika - Moguća struktura virtualnog poduzeća

Prednosti

50

- Omogućava visoku fleksibilnost i adaptivnost na dinamičku okolinu
- Stvara “najbolje od najboljih” poduzeća
- Omogućava da svaka članica može afirmirati osebujne kompetencije
- Omogućava globalnu ekspanziju i globalnu konkurentnost
- Reducira administraciju
- Može proizvesti sinergijske rezultate

Nedostatci

51

- Otežana je kontrola
- Teško je upravljanje lateralnim odnosima između članica
- Lojalnost zaposlenih slabi
- Može omogućiti članicama pristup vlastitom know-how
- Održavanje članstva i koristi mogu biti problematični

2.3. Utjecaj veličine na izbor organizacijske strukture

52

- **Ukoliko je poduzeće veće, utoliko je više horizontalno-funkcijski i vertikalno-hijerarhijski diferencirano, standardizirano i formalizirano,**
- **Ukoliko je poduzeće veće, utoliko je njegov stupanj centralizacije niži,**
- **Ukoliko je poduzeće specijalizirano, standardizirano i formalizirano, utoliko je stupanj centralizacije neznatniji.**

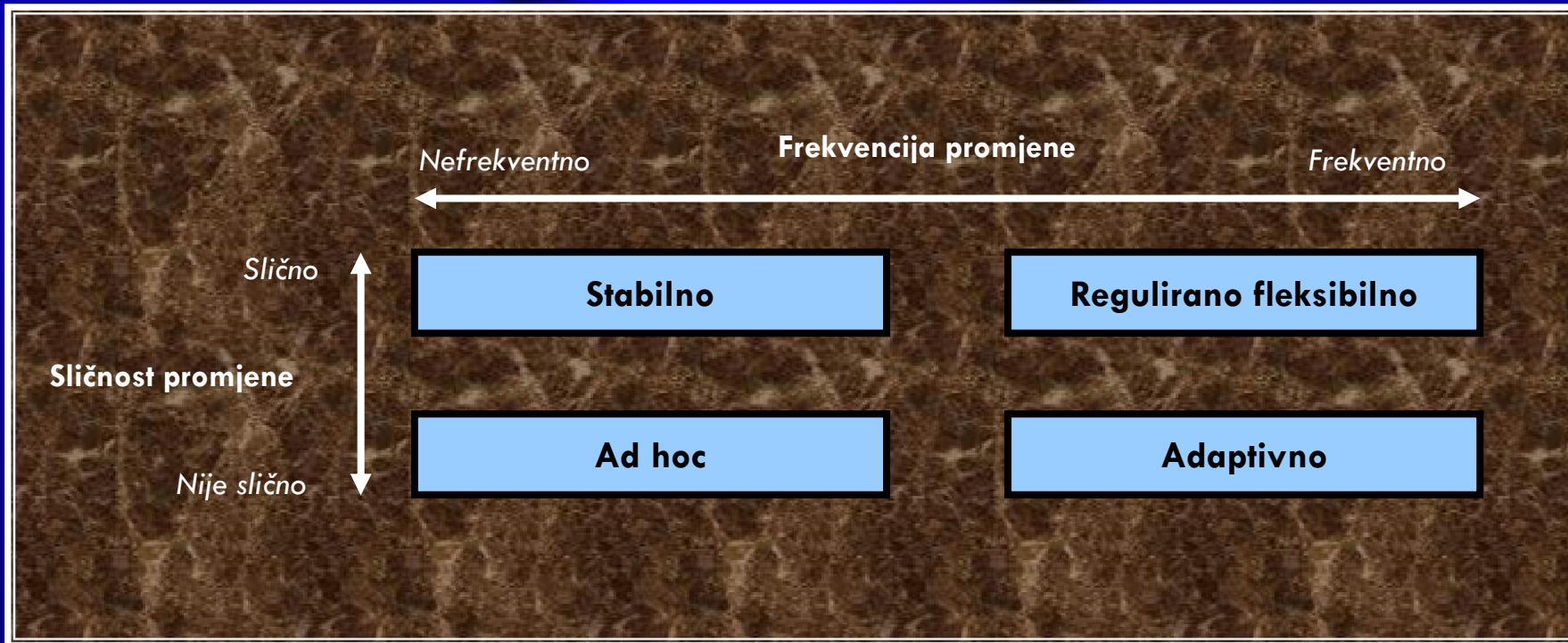

1.4. Utjecaj tehnologije na izbor organizacijske strukture

53

1. Pojedinačna i maloserijska proizvodnja:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pojedinačna proizvodnja jednostavnih proizvoda po narudžbi, 2. Proizvodnja prototipova, 3. Postupna proizvodnja većih dobara, 4. Maloserijska proizvodnja po narudžbi,
2. Velikoserijska i masovna proizvodnja:	<ol style="list-style-type: none"> 5. Velikoserijska proizvodnja, 6. Velikoserijska proizvodnja na tekućoj vrpci, 7. Masovna proizvodnja,
3. Procesna proizvodnja:	<ol style="list-style-type: none"> 8. Procesna proizvodnja kemikalija u seriji na uređajima za više svrha, 9. Kontinuirana tekuća proizvodnja tekućih, plinovitih i krutih tvari.

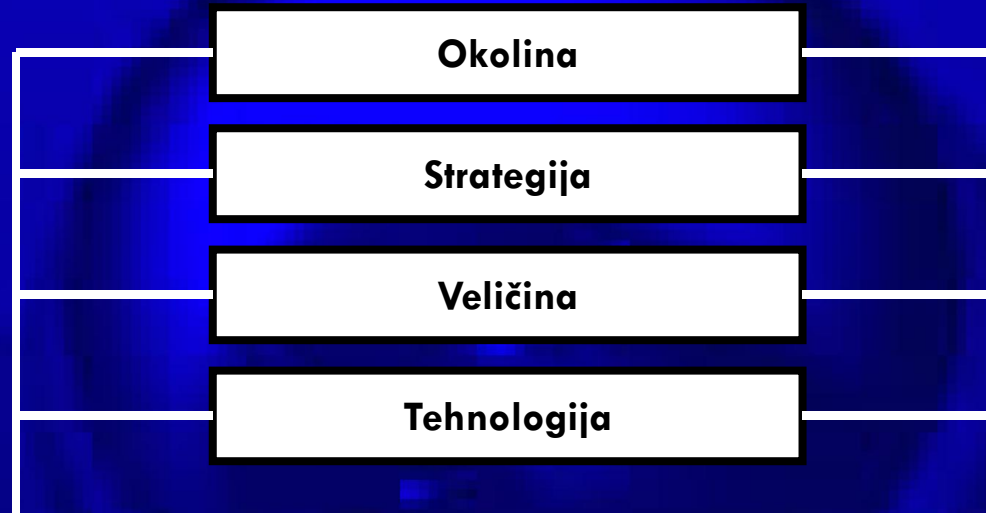
(J. Woodward, 1965),

Slika 65 - Elementi tehnološke okoline (Stefanović, 1987, 137)

3. MODELI MULTIFAKTORSKOG UTJECAJA NA IZBOR ORGANIZACIJSKE STRUKTURE

Organizacijska struktura

Raščlamba ukupnog zadatka

Formiranje organizacijskih jedinica

Uspostava mehanizma koordinacije

Prikaz multifaktorskog utjecaja na organizacijsku strukturu

3.1. Model kritične varijable-organizacijska struktura

Četiri kritične varijable i četiri tipa organizacijske strukture
(Ansoff i Brandenburg, 1971):

Kritične varijable:

1. efikasnost
2. operativna elastičnost
3. strategijska elastičnost
4. strukturalna elastičnost

Organizacijske strukture:

1. funkcijska
2. divizijska
3. elastična
4. inovativna

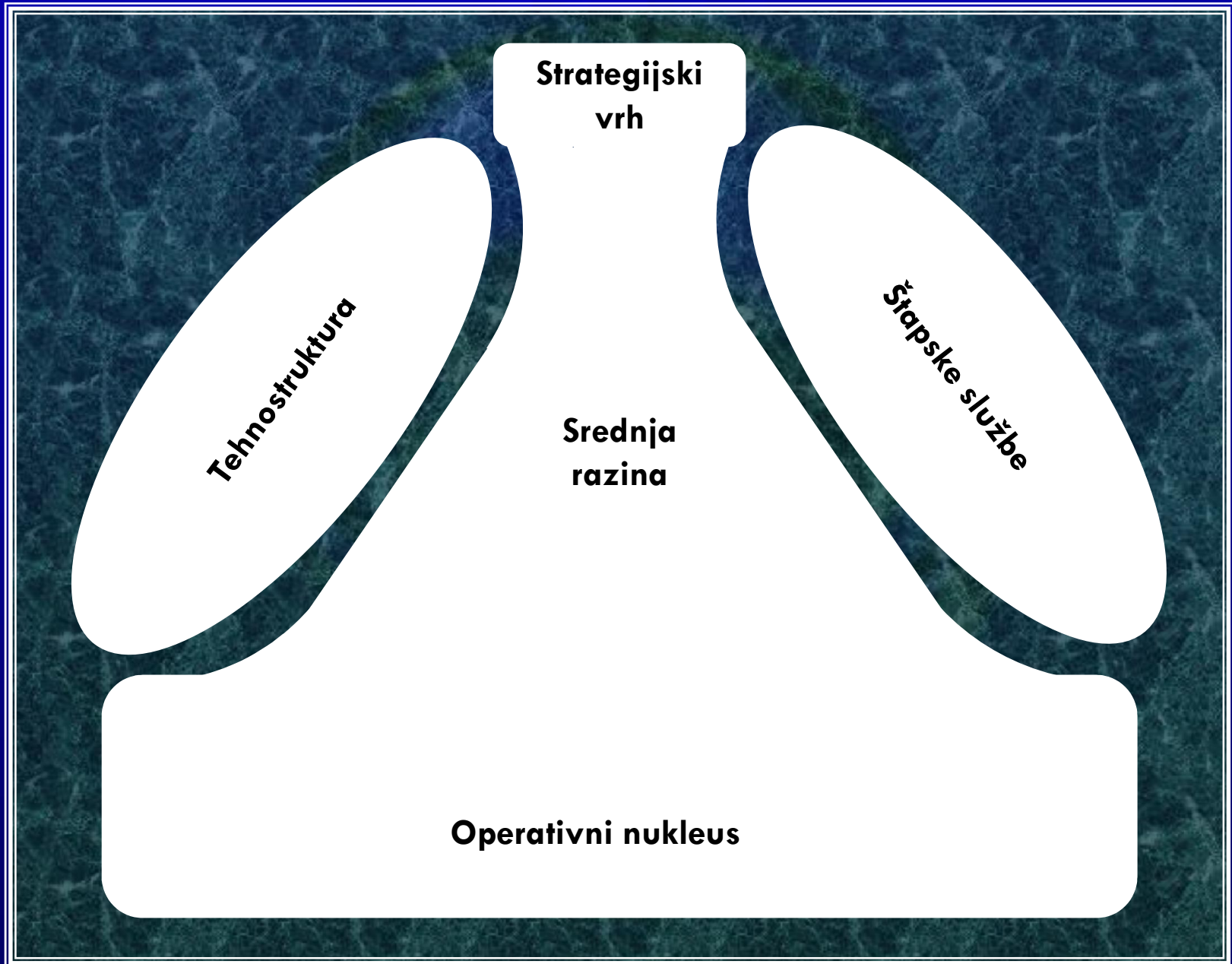

Model dvostruke koherencije

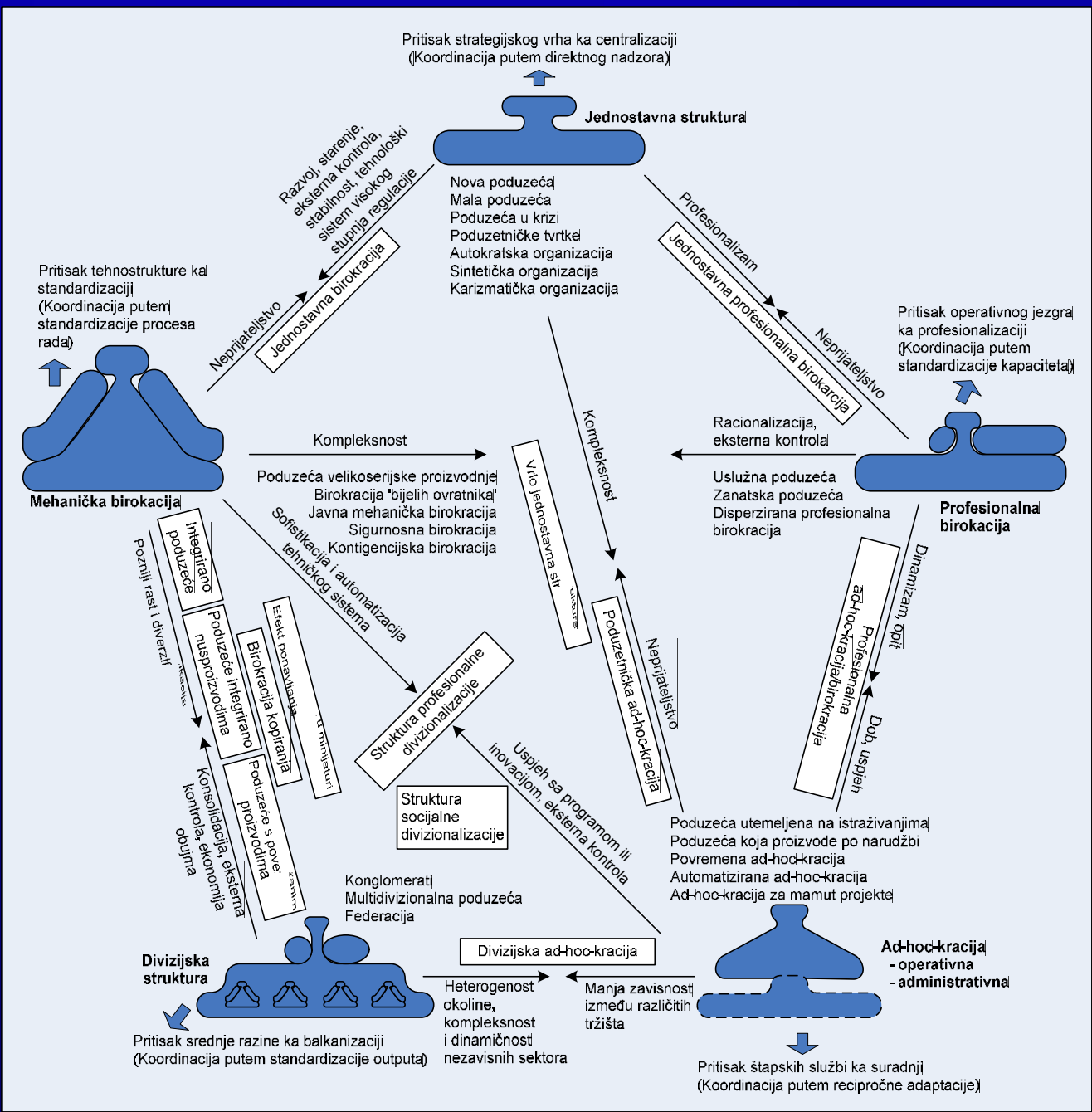
57

- Mintzberg, polazi od toga da je efikasnost organizacije u funkciji:
  - ▣ Koherencije organizacijskih obilježja i kontigencijskih (situacijskih) faktora
  - ▣ Koherencije unutar organizacijskih obilježja
- Pet tipova organizacijske strukture:
  - ▣ Jednostavna org. struktura
  - ▣ Mehanička birokracija
  - ▣ Profesionalna birokracija
  - ▣ Divizijska struktura
  - ▣ Ad-hoc kracija
- **Četri grupe parametara:**
  - ▣ Mehanizmi koordinacije
  - ▣ Fundamentalni dijelovi organizacije
  - ▣ Osnovna obilježja organizacije
  - ▣ Situacijski faktori

3.2. Model dvostruke koherencije

Slika 66 - Mintzbergov model segmentacije organizacijske strukture

Slika 67 - Pentagon model

Dovođenje u odnos

60

- Organizacijska obilježja
  - ▣ Specijalizacija rada
  - ▣ Formalizacija ponašanja
  - ▣ Formiranje i podučavanje kadrova
  - ▣ Grupiranje u organizacijske jedinice
  - ▣ Dimenzioniranje organizacijskih jedinica
  - ▣ Sustavi planiranja i kontrole
  - ▣ Mehanizmi povezivanja i
  - ▣ Vertikalna i horizontalna decentralizacija
- Kontigencijski faktori:
  - ▣ Dob poduzeća
  - ▣ Veličina poduzeća
  - ▣ Tehnički sustav poduzeća
  - ▣ Okolina poduzeća
  - ▣ Sustav moći u poduzeću

2.5.2015.

Kraj

61

□ Pitanja

2.5.2015.

Pitanja – Diskusija - Zadaci

- Zadaci iz organizacije